KÜRTI LÁSZLÓ

NÁRCISZ A CSATÁBAN

anyádtól önelfogadást, apádtól
önértékelést kellett volna tanulnod;
helyette most projektált sérelmeid
– felnőttéleted terhétől szabadulnál.
minden felelősséged másé:
mit nem ért ezen a munkaadó,
a főbérlő, a szomszéd meg a pasid?
a pszichológusodtól azt kapod,
hogy vétlen áldozat vagy – ezért fizetsz
neki: életedért felelősséget sose vállalj!
dőlj hátra bizalommal, itt végre valaki
főműsoridőben, óránkét egy tízesért
nem a telefonját nyomogatja. együttérzően
bólogat, hiába villog a némított mobil.

PAPAGÁJ

amikor kézben, teljes a pánik,
első hó, lebegő nagy pihék.
amikor csendben vagy, ő lapít.
de fognod kell csőrénél akkor is,
bosszúja éles, szárnya gyenge,
hiába röptetted két karnis között.
kint macskád, kutyád s vagy
fél perc haladék – a halál az udvar fölött
köröz. kora tavasz, tél vége, súlyos teher.
afrikában van az otthona. persze
hogy nálad bent a konyhában,
meleg és gőz és a sült hús szaga.
nemzőerő helyett alugyűrű a lábán,
számlálhasd, mennyi a rabidőd vele.
költöztök családdal, százötvennel
a sztrádán. délebbre húztok végleg,
ahol a délimadár jól szeret. nem mar
és nem fél, nem szorong többet,
és kézből vacsorál, hogyha engeded.

FRIMMEL GYULA: KOMPOZÍCIÓ ÁGYÚDÖRGÉSSEL
LINÓMETSZET, 35×28 CM

KIBORGSÁSKÁK

azok a kiborgsáskák jutnak az eszembe,
új programot kapnak a rovarok,
már nem repülnek kendőnek, szoknyának,
zizegő szalmakalapnak. ami ma fontos,
holnap – mint egy káposztalepke – átvitorláz
a figyelem felette. mindegy, hogy te, én
vagy ő. úgy manőverez más vadászmezőkre,
mint drón, szivárványos, katonai szitakötő. nano-
részecskével turbózzák a sáskákat újabban,
nem a harmatos fűre, hanem robbanószerekre
csapnak le nyaranta. már nem a szerelem:
letarolni szagos, dús dombú rétet… hadászat,
terrorelhárítás. békefenntartó nanorovarok
dörzsölik lábukat.

KEMÉNY ISTVÁN

LOVAG DULCINEA

Sisakja

Forró a sisakom
eszmék és eszmények
elolvasott filozófia
lényegek és jelentéktelen
emlékek apró részletek
gyerekkori puha hóesés
előhívható és előhívhatatlan
tudás és érzések
kisbetűs Isten
pattognak és ropognak
nagy lánggal égnek
a sisakomon belül –
Ez az én fejem
ez az én lángoló hitem
nyald meg az ujjad
érintsd sisakomhoz
sisteregni fog!

Jövő

Most száz évvel jár a kora előtt
Lovag Dulcinea
a szemén kendő –
Hogy le ne tépje
a karja hátrakötve
nem akarja látni
min lovagol át –
Mellette szamarán
hű fegyverhordozója
ilyeneket mond:
„hí azt a mindenit!"
„azannya!"
„na ezt még én se hittem volna!"
„gazdám
biztos hogy ne szedjem le mégis
a szemedről azt a kendőt?"

Lovag Dulcinea a közhelyes gondolkodásról

A szélmalomról ő
őróla a szélmalom
a szélmalomról megint ő
és róla megint a szélmalom
ez az én szép szerelmem
Don Quijote sorsa
az emberek fejében –
Az emberek gondolkodása
szélmalom
ellene küzdeni szélmalomharc –
Több mint dicsőség
ellene küzdeni.

JÓNÁS TAMÁS

| regényrészlet |

1987

Aki mindent ért, a lényeget nem érti.

Egy szobánk volt. Béreltük. Nálunk az nem volt szokás. Ha az ember háza összedőlt, vagy kidobták onnan, ahol lakott, esetleg új életet akart kezdeni egy másik emberrel, mert az terhes lett, mindig talált üres házat a faluban. Azzal, hogy mi városba költöztünk, ezt a lehetőséget elvesztettük. Bérelnünk kellett. Találhattunk volna emeleti panel-, vagy ha a belvárosban keresgélünk, 17–18. századi téglalakást, de finnyásak voltunk, az ismerőset kerestük: romos, kifizethetőnek gondolt szoba-konyhát olyan utcában, aminek falusi forgalma volt, és fák álltak mindkét oldalán. A ház omladozott: az utcára néző ablakú szoba még tűrhető állapotú volt, mögötte a konyha már büdös, az abból nyíló fürdőszoba pedig egyszerűen beomlott, hátsó fala nem volt. Amikor felfedeztük, hogy az egyetlen szoba alja is penészedni kezdett, felismertük, hogy hamarosan el kell onnan költöznünk. Apám havonta lekaparta a falat, átfestette, de hiába, a fal alulról szívta magába a vizet, egy-egy eső után szinte azonnal kiültek rá a penészfoltok. A fürdőszobába pedig a szomszéd gondozatlan kertjéből gyakran betévedt egy sikló. Nem csak mi vettük észre, hamarosan feltűntek az éhes sünök is.

Ha egy elhajított kőnek tudata volna, azt hinné, saját akarata röpíti. Talán csak azért nem vettük észre a nyomorunkat, mert ahová kényszerültünk belőle, az is nyomorúságosnak látszott. Szóval akkoriban még nem örültünk a tanácsi lakásnak, ahová költözhettünk. De attól sem lettünk boldogok, hogy apám elvesztette a borítékos sorsjegyet. Nem csoda: nagyon leitta magát, miután megölték a bátyámat.

Először mentünk ki abba az erdőbe, ami miatt nyolc évvel korábban apám kijelentette, mindenképpen ezt a házat béreljük ki, innen ki lehet járni gombázni, vadazni. Értetlenkedve figyeltük, miért van mindenhol frissen festett pad, kövekkel körberakott tűzrakóhely, még fabódé is állt a bejáratánál, ahol sört, csokit, üdítőt lehetett venni. Némán figyeltük a táblát, ami a szabályokat sorolta, hogyan kell viselkedni az embernek, a gyerekeknek, de a kutyákra vonatkozó korlátozásokból volt a legtöbb. Ez parkerdő, mondta ki apám először szomorúan, majd dühösen, a táblára volt írva, mindannyian azt olvastuk.

– Még belépőt is kell fizetni! – csapta földhöz a korábban megvásárolt sörösüvegét. – Milyen vidék ez?

Azonnal jött a parkőr, hogy az üvegszilánkokat össze kell szedni, és mivel látta, hogy szándékoltan, kifejezett akarattal törte össze az úr a palackot, büntetést is kell fizetni, helyben vagy csekken, neki mindegy, de jobb lenne helyben.

Ha már több mint egy órát gyalogoltunk, vettünk új sört, kifizettük a büntetést és az este nyolc óráig érvényes belépőt, megsütöttük a szalonnát, és már hét órakor hazaindultunk.

Akkor este döntöttem el, hogy nekem kell egy bunker. Amilyen otthon is volt. Amibe le tudok ülni, nem találnak meg, kibír esőt, szélvihart, és amibe soha senkit nem engedek be. Barkócaberkenye-csemetéket ezen a környéken nem találtam, maradtak bunkernek az orgonabokrok. Azoknak a szárát hiába szurkáltam, nem forrták magukat őszre bogosra.

A Bagolyvár mögötti domb tetején kertek voltak. Nevetségesen kicsik. Oda jártunk eperért. Eleinte nem is értettük meg, hogy olyankor lopunk. A kerítések ugyan jelezték a területek határait, de azt hittük, azokat elsősorban a tulajdonosoknak állították, nehogy egymás földjére tévedjenek, láttam már abból rettenetes vitákat, kié a termés, főleg krumplin veszekedtek a parasztok. Ősz közepén már retteg az ember a téltől, azok a viták nem voltak feleslegesek. De ezek a kertek bosszantóan dicsekedtek a termésükkel: már messziről zöldellt az egész domboldal, alig bírták a tövek a súlyukat, és ahogy belekapott a talajmenti szél a levelekbe, elpirosodtam, mert eszembe juttatta, hogy szoknyát is képes volt így megemelni lányokon: kivillantak az eprek. Mintha véres pénzdarabokat szórt volna szét az Úristen a földön. A bátyám szélesen elmosolyodott. Nem először jártunk arra, tudtuk, merre nem érdemes menni, merre vannak a kizsigerelt kertek. De ahogy közelebb értünk, megtorpantunk. Tolvaj, takarodj! A szögesdrótra volt erősítve egy műanyag füzetborítóba csúsztatott papírdarab. Vonalas. Tolvaj, takarodj! Áramot vezettem a kerítésbe. A bátyám csak legyintett, biztosan nem igaz.

A bunkereit nem tudtam utánozni. Különös ügyessége volt hozzá, hogy rejtekhelyeket építsen. De gyorsan megunta mindet, és nekem adta. Ugyan én oda nem merészkedtem, ahová ő járkált. Volt már három bunkerem: a temetőben, a templomkertben, a szomszéd kertben, amit három éve elhagyott az öregasszony, aki magára maradt a házban. A bátyám szerint megmérgezte az urát, és a kertben temette el, amit belaktak azóta a kígyók. Most akkor én hogyan költözzek abba a bunkerbe, amit oda épített? Egy nap megkérdeztem anyámat, hova lett a szomszéd.

– Elhagyta az ura, ő meg a lányához költözött – anyám mindent tudott, ami a környéken történt.

El akartam neki panaszolni, hogy mit hazudott a bátyám, de megakadtam a szón: elhagyta. Mit jelent, hogy elhagyta az ura? Biztosan meghalt.

– Meghalt az ura?

Anyám a fejét rázta, hogy nem, de nem kezdett bele, hogy elmagyarázza, mit jelent valójában. Évekig nem értettem, csak akkor kezdtem kapizsgálni a jelentését, amikor anyám is fel-felcsattant mérgében, hogy elhagyja apámat, ha megint részegen jön haza. Csak a városi parasztok hagyják el egymást, akiknek nevetséges kicsi eperkertjük is van.

A bátyám átpattant a kerítésen, tényleg nem volt benne áram. Degeszre ettük magunkat. Még a csók sem lehet édesebb, mondtam ki a gondolatomat, ahogy ellustulva ültünk egy bükkfa árnyékában, szedegettük magunkról a potyogó botoshernyókat.

– Te még nem csókolóztál?

Azt hazudtam, nem. Nem tudhattam, hogy amit akkor csóknak gondoltam, csak az ajkak szégyenlős összeérintése volt. És hogy gyerekszáj a felnőttszájhoz nem illik olyan kifogástalanul. Akkoriban már nem vörösödtem el, ha olyasmire gondoltam, amit szégyenletesnek tartottam. Az igazi bunkerem a fejemben volt, tökéletes barlang, egyre tágasabb. De hogy még így is mennyire szűkös volt, csak aznap este tudtam meg, amikor a fürdőkádban ültem. Harmadikként került rám a sor, a víz már nem volt tiszta, összeesett szappanhabok között guggoltam, nem akartam beleülni a kádba, vaskád, rozsdásodott, tartani kellett tőle, hogy a lehámló darabok felsértik a fenekemet. A kályha, ami felmelegítette a vizet, már csak parázslott, és hiába állítottuk a leomlott fal helyére az egyik ósdi sifonunkat, befújt a szél. Fáztam. Muszáj volt mégis beleülni az egyre hűvösebb vízbe, úgy azonban nem láttam a padlót. Betonpadló. Raktak rá valamikor csempét, de már mind feltöredezett, itt-ott maradt még belőle néhány darab. Fényes barna lehetett új korában, az sem valami szép, de elhasználódva egyenesen undorító, ragacsos.

Már éppen ki akartam a vízből szállni, amikor a kinyújtott lábaim mellett elkezdett fodrozódni a víz, és lassan, ahogy a nap süllyed alá a horizonton, kiemelkedett belőle egy tenyeremhez hasonlóan nagy siklófej. Haragos sikló volt. Mellette a farka is kibukkant, mintha a hasán állna, majdnem olyan vastag volt, mint a feje alatt a törzse. A hasa sűrűn pikkelyezett, csillogó narancssárga, sehol egy folt vagy csík. Csakis nőstény lehetett. Apró, szédítően gazdag és színes pikkelyek vették körül óriási szemeit.

Az ember mindig egyedül van, mondogatta apám, ha vendégeink jöttek, máskor nem beszélt, és én csak akkor értettem meg, mit is akart ezzel mondani. Hiába volt a szobában és a konyhában még hét ember, a kígyóval szemben csak én egyedül, és ha mellettem állt volna valaki, az sem tudott volna segíteni, mert a kígyó csak engem nézett, amit éreztem, csak bennem vert tanyát, az én szívem dobogott fel, és csak bennem áradt szét az a különös nyugalom, amit akkor sem tudtam volna elmesélni, ha meg bírok szólalni. Így leszek egyedül szerelmes, így leszek egyedül apa, így fogok meghalni egyedül, és így gondolkodom most is, így lángol a nap magában, így szakadnak le a jégtömbök, így szökken szárba a pipacs, és így lángol egyedül a sivatagban minden csipkebokor, amit nem sajátít ki testéül az Isten.

Rettegtem. Lassan előrenyújtottam a nyakam, hogy mélyen a szemébe nézhessek ennek a csökevényes őshüllőnek: ez itt az én terem, az én időm, bennem munkálkodik a sarjadzó szeretet, ami figyel, ha közölni akarsz vele valamit. A kígyó a homlokomba mart. És mart volna újra, ha nem mozdul meg recsegve-ropogva mögötte a sifonunk. Henike szelleme lebegett előttem, és végre megszólalt:

– Ich bin gesperrt, erlöset mich, bitte!

– Henike! – Kiugrottam az kádból, nem törődtem sem a siklóval, sem a szellemmel, ahogy voltam, meztelenül átpréseltem magam a sifon mellett. Koromsötét volt kint, Henike ott állt a házunk mögött könnyeitől maszatos arccal.

– Meghalt az anyukám!

Átszaladtam hozzájuk, olyan könnyedén még sosem ugrottam át az udvarvégi kerítést. Henike tétován tipegett utánam, már elapadtak a könnyei. Megint a fényes, százwattos Hold alatt állt, ismerte már ezt az elveszettséget, nem törődött a vállán átvetett rózsaszín kistáskájával, pedig leszakadt róla, beleakadt az ingébe, nem vesztette el, csak húzta maga után.

A lakásuk ajtaja résnyire nyitva volt. A konyhaasztalon félig üres vörösboros üveg, mellette bontott Négercsók, csak egyetlen puffancs hiányzott belőle.

Henike anyukája a hideg padlón feküdt, de kényelmesen, mintha ágyban feküdne. Volt némi hab a szája szélén. Közel hajoltam, hogy megnézzem, nem a habcsókból van-e. Gyönyörű arca volt, Nefretitiére hasonlított. Bölcs és nyugodt. Napsugarak melengette rózsaszín virág. Vonásai finomak és kiegyensúlyozottak, tökéletesen szimmetrikusak. A homloka magas, egyenesen ívelt, mintha az ég felé emelkedne, fektében tompa tükör. A szemöldökei a kifinomult intellektus és méltóság karcolatai. A szeme nyitva volt, a tekintete mély és rejtélyes, mintha a világegyetem embertelen értelmét hordozná magában. Az az érzésem támadt, hogy mindent lát, és véglegesen belenémult a tudásba. A nyaka kicsit félrehajtva, a bordái finoman kiemelkedtek, mintha utoljára megfeszült volna, de olyan belső erővel és elszántsággal, amellyel képes legyőzni a halált.

Felkapcsolódott kint az udvari lámpa, Jozso bácsi súlyos lépteit hallottam, nem figyeltem rájuk, ismerősek voltak, és még mindig Nefretiti arcának szépségét csodáltam. A tetovált hasú, szőrös ember kicsapta az ajtót, és felháborodva nézett rám. Csak akkor jutott eszembe, hogy még mindig meztelen vagyok. Jozso bácsi nem kérdezett semmit, nagy erővel pofon vágott, majd leborult Nefretiti teste fölé, és zokogni kezdett.

Később kiderült, hogy Nefretitit megmérgezték. Sok gyanúsított volt, rengeteg fiatal fiú járt hozzá. Velük bosszantotta szerelmét, Jozso bácsit, azért is költözött a közös udvarba, abba a farkaslyukba.

A nőkkel az a baj, hogy elvesznek, és amikor visszajönnek, már nem ők azok, ezt válaszoltam anyámnak, amikor másnap megkérdezte, tényleg átjártam-e ehhez a kurvához. Nem értette, nem érthette.

***

Amikor az ember elképzeli, hogyan lehet szabadulni egy börtönből, legtöbbször abban reménykedik, hogy talál egy ajtót, amit ha kinyit, kiléphet a szabadságba. Rendben, gondolja, nem olyan könnyű kinyitni azt az ajtót, de valahol csak megvan a kulcs, ha kitartóan keresem, meglesz, talán véres, verejtékes munkával kell keresni, benézni minden árnyékos helyre, ásni, míg a talajvízben nem lehet fürdeni, és talán annak a mélyén egy kis ládikóban ragyog a gyémántfejes, karcsú aranykulcsocska, szinte incselkedve vigyorog. Pedig az ajtót kívülről zárták rád, a kulcsot nyilván magukkal vitték. Ha szabadulni akarsz, irtanod kell a dzsungelt, ami fojtogat, elrejt, lehúz. Ki kell tépkedned a füveket, le kell törnöd a fák gallyait, az indákat leszaggatni, hogy végül meg tudj fürödni a napfényben. Hozzá tudj szokni, elkezdd kívánni, ne tudj már nélküle élni. Váljon meggyőződéseddé, hogy kell a fény mindennek és mindenkinek, csak valami véletlen miatt kerültél abba árnyékos, ned-

ves börtönbe, amiben vagy, semmiképpen sem a bűneid vagy a szüleid bűnei miatt. Irts ki mindent, véletlenszerűen: kóborolj északra, nyugatra, amerre lehet, míg el nem jutsz a tengerig. Ami üres. Amit nézegetned kell évekig, életeken át, meg kell szoknod a ritmusát, ahogy árad, ahogy apad. El is kell hagynod, vissza kell térned arra a helyre, ahol az első napfényfürdőzésed volt. Aztán egy napon felfedezel egy új növényt, amit addig sosem láttál. Megkóstolod, megbetegszel tőle, kihányod, undorral gondolsz rá, örülsz, hogy túlélted. De azért csak figyeled, és látod, hogy éjjelente, amikor neked már rendszerint aludnod kellene, de a tenger utáni vágyakozásod éppen ébren tart, látni akarod újra, ahol a fény és a folyton párolgó és visszacsapódó víz eggyé válik, megjelenik egy állat, hasalva figyeled, ahogyan legel, és éppen azt a növényt, ami neked ellenségeddé vált, jóízűen csámcsog, majd tollászkodik és elrepül, pedig négy lába van. Minden éjjel meglesed attól fogva. A közelébe merészkedsz, elrepül, csapdába csalod, elpusztul. Míg egy éjjel fel nem mászol egy magas fára, ott várod, hogy a hátára ugorhass, és kapaszkodsz akkor, mert érzed, ez az az óra, amire vártál, markolod a sörényét, hiába ficánkol, nem bír levetni, beleharapsz, belehorpadsz a nyakába, rugdosod az oldalát, míg el nem fárad, meg nem unja, meg nem adja magát, és veled együtt fel nem repül a lassan hajnalodó égre, és te a felhők magasából visszanézve rá nem csodálkozol, miféle sötétben éltél, milyen kis helyen, és milyen nagy a világ, ami vár rád. És nem tudod, hova repültök, de érzed, ez az a szabadság, aminek hiánya szétmarta korábban a lelked, és azok a sebek be nem hegednek már soha, csak abban reménykedsz, hogy torz pusztulásod után marad utánad gyerek, aki élvezni tudja, amiért annyit harcoltál, sarat nyeltél, vért köptél. A szabadságnak nincsen kulcsa, csak nehéz, hosszú története van. Akart a fene magának szabadságot. Nem akartam magamnak szabadságot. Nem tudtam, hogy szabadabb lehetnék. Nem voltam éhes rá. Nem tudtam, hogy jobb szabadnak lenni. Gürcöljek valamiért, ami annyira kikészít, hogy amit kapok, már nem ízlik? Hogyan lehetne szabad az, aki valahonnan megszabadul? Hiszen már oda, ahonnan eljött, nem mehet vissza, és akár tetszik neki, akár nem, ahová került, azt kellene szeretnie. Ha csak kínlódva tudja, arra gondolhat, hogy onnan is szabadulhat. Rászokva a véres, verítékes munkára, megint menekülhet onnan is, míg rá nem jön, hogy maga a menekülés az otthona. Így lesz a reménytelenség kiközösítettje. Aki végül már a reményben sem reménykedik. Alkalom szüli a tolvajt. Ha nincs alkalom, nincs tolvaj. Nincs gonosz terv, hogy majd eltulajdonítom mását: felismert lehetőség van. Meglesett boldogság. Kivillanó mellbimbó, félrecsúszott bugyi. A tulajdonos felelőssége lenne a tolvajjá való vedlés? Vagy lehetőség a tanításra: teremtek neked alkalmat szelíd bűnre, potenciális tolvaj, egy közülünk. Lásd, milyen ostobák, akik birtokolnak valamit. Nekik veszteség, neked lecke. Nem fog bocsánatot kérni tőled, mert tolvajjá lettél miatta. De ha kérne, se adhatnál. Butuska, szíves gyerek, néha eszedbe jut az is, hogy így akartak neked adni. Kaptál valamit, amitől sokkal szegényebb lettél. Alkalmat teremtettek neked, hogy szerelmet lopjál, és te gyanútlanul lettél önfeledt bűnözővé.

– Kibe vagy szerelmes? – kérdezte gyöngyöző homlokú osztálytársam, kövér, pápaszemes fiú, aki mögöttem ült. Soroltam neki a neveket, a legmagasabb lányokéit az osztályból. Cinkát, Henikét, anyját nem mertem, hiszen nem ismerte őket, és nem is hittem, hogy tudná, mit jelent: Cinka mellébe, Nefretiti hasába, Henike tekintetébe, ruhácskáiba.

– Én is – felelte Tibor.

– Mindbe?

– Amelyik összejön.

Miért kellene vágynunk ezekre a lányokra, gondolkodtam el. Ez csupán a kényszerű idetartozás konfekcióbizonyítéka. Ha sikerül elhazudni egy idegen ízlésnek való alávetettséget, elkerülhető a boldogtalanság leleplezése. Aki boldogtalan, áruló, nem közülünk való.

A reménytelenség hálószobatitok. A legfelháborítóbb az, hogy muszáj lennie. Mert a köztörvényes reményt csak az teremti meg. Minden szép, ami nem undorító. Az undorítónak ítélt érzések tétova rajongójaként bosszantottak a kérdéssel felkínált lehetőségek.

– A Zsuzsába igazából.

– Ő utál téged.

Muszáj volt elmosolyodnom, annyira gyorsan érkezett a visszaigazolás.

Öreg tanáraink küldönceként akkor Zsuzsa lépett oda hozzánk, az iskolaudvar hátsó részén rejtőzködtünk, a focipálya jobb kapuja mögötti építési halom takarásában, a gondnok ablaka alatt, ahol érdemes volt mindig suttogni, különben kicsapódott az ablak, és ránk átkozta élete minden baját az Edit néni, akinek a férje mosolygós alkoholista volt, ha csak lehetett, rejtegette a felesége, de nem tudta mindig rejtegetni, kedves, viccelődős férfiembert nem lehet, tekintélyes bajusszal, simogatott minket, Edit néni sosem látott süteményeit kínálgatta, talán a lányoknak egy kicsivel többször, mint nekünk, lecsapott vállú kamasz fiúknak. Abban az évben az a pletyka járta, hogy valamelyik nyolcadikos lány terhes is lett tőle, de aztán kiderült az unalmas igazság, csak a magányos rajvezetőnk lett állapotos, Juli néni, akire már éppen ráfért, legalábbis mi, diákok így láttuk, túl sokat dohányzott a szőke, rövidre vágott hajú, harmincas nő, ami nyilvánvalóan azt jelentette, hogy nem szeretkezett eleget, nem csoda, meghalt a férje autóbalesetben vagy rákban, de annyi biztos, hogy tavaly.

– Nekünk is vannak személyiségi jogaink, nem lehet csak úgy ránk törni, a nagyszünet szent – oktatta ki Tibi Zsuzsát, aki megvetően nézett ránk: hülyegyerekek vagytok, azok is maradtok.

– Szerintem a fanszőrzete is vörös – magyarázott nekem Tibi, miután Zsuzsa elvonult, mint egy sértett hercegnő, és nekem nem sokkal később követnem kellett őt, mert értem küldte őt a tanári kar. – Akinek a haja vörös, lent is vörös. De ha szőke vagy, még lehet a fanszőrzeted fekete, és a barnáké is lehet az, bár általában a barna haj barna szőrzettel jár, megfelelő támpontul szolgálhat a kérdést illetően, ha meg tudod lesni a hónalj szőrzetét. Egy biztos: ha szőkés pihékkel áldotta meg az Isten a szeméremdomborzatodat, a koponyád szőrzete sem lehet barna, sem fekete, sem vörös.

A becsület kedvéért azért hozzátette a fentiekhez, hogy szerinte, de hát ő ritkán téved ilyen jellegű dolgokban.

Zsuzsa gyönyörű, elérhetetlen lány volt, az illata után mentem, ahogy követtem a tanáriba, édeskés, mégis távolságtartó testszaga volt, a szappan és a tizennégy éves testének tiszta párolgása valami olyan elegyet alkotott, hogy legfeljebb színekkel és mozgásokkal tudtam volna leírni. Már várt a tanári előszobájába nyíló nagyajtó előtt, felfelé biccentett a fejével, ami a megvetés jele, az ajtót előzékenyen kinyitotta nekem, de ő nem lépett be rajta, csak a küldetését teljesítette, mint aki tudja, hol a helye, engedelmes, szabályokat ismerő és gyakorló beavatott, akiből előbb-utóbb nagyobb hatalmú úr lesz, mint ezekből a szolgalelkű tanárokból odabent. És akkor elmosolyodott, amitől azonnal leizzadtam, mélyen a szemembe nézett, nem értettem, mi történik.

– Ne félj – súgta kedves, halk hangon, amitől azonnal remegni kezdett a térdem. Addig nem féltem, megszoktam már, hogy hívatnak, rengeteg bajt csináltam, a legtöbbször

nem is tudtam róla, hogy baj, amit csinálok: az ebédlőasztalnál nem szabad megnyalni a merőkanalat, ki kell menni nagyszünetben, a körződben lévő grafitbetét éppen olyan hosszú kell, hogy legyen, mint a tű, és nem szabad meggyűrni a tankönyvek lapjait, aláhúzni meg pláne nem szabad a lényeges mondatokat, mert a könyvet majd tovább kell adnod, nem a tiéd, csak kölcsönbe kaptad, és ügyelni kell rá, hogy mindig piros zokni legyen rajtad, és nálad legyen a nyakkendő, az is piros, és jelentkezni is muszáj, mielőtt megszólalsz, hiába kérdeznek a tanárok olyan közvetlenül, hogy úgy érzed, azonnal válaszolhatsz rá.

– Ne félj! – és Zsuzsa szélesre tárta előttem a tiltott ajtót, ami a titkárnő asztaláig vezetett, rajta tárcsázós, tekergő, kígyókábeles telefon, mögötte pedig a párnázott igazgatói ajtaja, ahol vagy mély csend volt, mint a Mariana-árokban, vagy ordibálós perpatvar, amikor az igazgatónő elhordta mindennek a rosszalkodó gyerekek szüleit, hogy mit képzelnek ők, ez itt egy neves iskola, Zrínyi nem ezért... csinált valamit, sosem tudtam meg, hogy mit. Ugyanis ez Ilona volt. Nem Miklós.

Az igazgató előtt álltam, minden szagra, mozdulatra figyeltem, támadásra készen fogadtam az igazgatóhelyettes-nő széles mosolyát, engem te többet nem bántasz, mit akarsz, már csak egy hónap van hátra az iskolából, és soha többet nem foglak látni, és soha többet nem fogsz nekem parancsolni, megütni, kiabálni velem, a hozzád hasonló embereket, ha felnőtt leszek, meg fogom alázni, kizárólag szavakkal rakom őket a helyükre, hogy ne bánthassanak senkit, aki náluk gyengébb.

És akkor olyasmit mondott, hogy le kellett ülnöm, és mivel nem volt előttem szék, a földre ültem le, az igazgatónő pedig odalépett hozzám, és a kezét nyújtotta:

– Az úttörőtanács döntött így.

Az ostoba vénemberek, gondoltam, és felnéztem rá, a szemébe néztem, már nem volt bennem harci düh, féltem.

– Nem lesz semmi baj – mondta. – Mindenben segítek. Édesapáddal már beszéltem.

Igazából Jozso bácsi hasát sosem láttam teljesen, mert a gatyáját magasra húzta, valami fura, inkább kivörösödött sebre emlékeztető karcolásokat láttam az alhasán, a köldöke mintha hibásan rajzolt szem lett volna. Nefretitit elvitte a halottas kocsi, két fekete gumikesztyűs férfi jött érte, megszívták az orrukat kétszer is, mielőtt felemelték volna, lábtól, válltól, és vitték a teherkocsiba, gondosan rácsapták az ajtót, nehogy útközben kinyíljon, kiessen.

Jozso bácsi végignézte, már nyugodt volt. Magához intett, megsimogatta a fejem. A felesége ott állt, ahol korábban többször is Henike a Hold alatt, de most nappal volt, az állkapcsát előretolta, a szemét összehúzta. Jozso bácsi a gatyát igazgatta magán, zavarban volt, és akkor láttam meg, hogy egy kígyó volt a hasára tetoválva, az egyik szeme a köldöke volt – és akkor láttam meg, hogy az én kígyóm volt, aki a fürdőkádban látogatott meg.

Jozso bácsi felesége odalépett hozzám, arcon köpte az urát, majd elkapta a fejem, két kézzel szorított, és hosszasan szájon csókolt. Az izmos nyelvével fel akarta nyitni a számat, de erősen szorítottam, nem engedtem. Nefretiti ezt lágyan, szinte könyörögve csinálta. Sírni támadt kedvem, úgy éreztem, olyan dolgok történnek körülöttem, amiket nem értek, de a fájdalmat igen, ami erre kényszerítette ezeket a felnőtteket, és megijedtem, hogy én is ilyen leszek. Hiába tartottam vissza a levegőt, hogy elfojtsam, nem sikerült: elsírtam magam. Jozso bácsi pofonvágta a feleségét, miután megbámulta a könnyeimet.

A kapuban, ami mindig tárva-nyitva állt, megjelent a besúgónk. A mi környékünkön egy élt, de a várost járva fel lehetett ismerni többet is: bőrkabátban jártak, nem is akartak rej-

tőzködni. Ott voltak mindenhol, ahol történt valami, veszekedés, gyerekek ricsaja, temetés, esküvő. Nem ritkán meg is vendégelték őket, de még amikor ittak, magasra hajtva a fejüket, kihörpintve a stampedlit, a szemük akkor is nyitva volt, és figyeltek, mi történik körülöttük. A mi besúgónk már erősen őszült, a bajsza is, de mindig gondosan borotválta, néha a belső zsebébe nyúlt, mintha ki akarna venni valamit, de sosem vett ki semmit. Talán csak megtapogatta, hogy ott van-e még, aminek ott kellett lennie. Haragudtam rá, bár nem tudtam, miért, félelmet ébresztett az emberekben, meghunyászkodtak előtte még a férfiak is, és utáltam a huncut mosolyát, amivel a szép lányokra nézett. Most komor volt.

– Ki ölte meg? – ennél ostobább kérdést el sem tudtam képzelni, ez nem lehet nyomozó, ez valóban besúgó, ráadásul hülye.

Észrevette, hogy tanulmányozva figyelem, és az arcomra ki is ülhetett a megvetés. Odalépett hozzám, és lehajolt, mintha kisiskolás lennék, pedig alig volt egy fejjel magasabb nálam. – Te mit tudsz?

– Én elmegyek innen.

– Aztán hova? – készen állt a nevetésre, bármit is válaszolok, hiszen innen nem megy, nem mehet senki sehova, ez a szegénynegyed, innen kitörni lehetetlen.

– Nyugatra! Ausztriába, három hét múlva.

Megfagyott benne a vér, erre a válaszra nem számított. Az ő munkája éppen az volt, hogy a nyugati határszélen nyakon csípje a rendszerellenes bűnözőket, akik el akarták árulni a szocializmust, és a kapitalizmus karjaiba akarták vetni magukat.

Újra a belső zsebébe nyúlt, gyorsan elővette a jegyzetfüzetét, gyűrött, de bőrborítású kis füzetecskét, vele apró ceruzát, már alig maradt belőle valami, annyit faragták, felcsapta a füzetet, és írni kezdett bele.

– Ki az apád? Miért akarsz elszökni, mi a neved, hány éves vagy? – záporoztak a kérdések.

– Jutalomutazást kaptam az úttörőszövetségtől.

Mélyen a szemembe nézett, hazudok-e.

– Nem hazudik – szólt Jozso bácsi, bujkált az arcán valami kaján mosoly, amit rejtegetni próbált.

– Tegnap mondta el az igazgatónő. Már készül az útlevelem.

A besúgó felegyenesedett, megsimogatta az ősz bajszát, majd sérült jelentősége teljes tudatában körbenézett:

– Még visszajövök – és kiviharzott a kapun.

Jozso bácsi aznap másodszor simogatta meg a fejemet.

– Miért ez a kígyó van a hasára tetoválva?

– Rengeteg van erre... amikor annyi idős voltam, mint te, egyet megettem, széttéptem a fogaimmal – az égre nevetett, ijesztő volt alulról látni a tokáját.

– Ha terhes volt, engem többet nem látsz! – Jozso bácsi halkan ciccegett, és közben a tokáját simogatta, mintha észrevette volna, hogy azt figyeltem. – Mert akkor kiszúrom a szemeidet!

– El is lehetne válni – kotnyeleskedtem, de azonnal meg is bántam, olyan megvetően nézett rám mindenki.

– És ha tőled volt terhes? – Jozso bácsi úgy kérdezte ezt tőlem, mintha rám akarná kenni a felelősséget, én meg elfehéredtem, nem volt erőm kimondani a szégyentől, hogy tőlem nem lehet. Már amennyire én tudtam.

A bátyámnak akkor már évek óta elveszett a neve. Apám is csak gyereknek szólította, a haverjai meg, ha tőlem kérdezgettek felőle, azt mondogatták, a testvéred, mintha nem lett volna több, igaz, velük ők nem törődtek. És akinek nincs neve, az hamarosan meg is hal. Azoknak, akiket elfelejtenek, előbb-utóbb megáll a szívük, és a felejtés azzal kezdődik, hogy elkopik az ember neve, a sorsa is lényegtelenné válik, hiszen csak egy lesz a sok közül, beazonosíthatatlan, másokéhoz hasonló történetekkel.

A bátyám szerelmes lett, végre igazán, megbolondult, ide-oda szaladgált, mint egy kecske, nem aludt, nem jött haza, nem evett, virágokat gyűjtött meg leveleket írt, fütyörészett, vagy komor arccal ült a földön, a kert végében, de leggyakrabban felmászott a házunk tetejére, és onnan nézte a városszéli, unalmas világot, várta, hogy hazaérkezzen a lány, aki pékségben dolgozott, jó illata volt mindig, sárga szalag a hosszú, fekete hajában, és mosolygott, mint akit óvatosan simogatnak, boldognak tűnt, ahogy kopogott a magas, de vastag sarkú cipője a töredezett járdán, s míg kiflit majszolt, megrázta rajta csíkos flanelszoknyáját a szél. Amikor a házunk elé ért, a bátyám átugrott a közeli fára, arról mászott le, hogy az útjába ugorjon, és karcolástól vérző szájjal szájon csókolja. Szerettem nézni ezt a jelenetet, ami mindennap megismétlődött öt óra körül. A szomszédunk háza tetején ültem, a kémény mögött gubbasztottam, hogy ne láthassanak. Így lettem tanúja a gyilkosságnak is. Cinka is megleshette a mindennapos szerelmi találkozót, de én őt nem láthattam, mert ő meg két házzal lejjebb rejtőzködött, a felhajtón parkoló piros Skoda mögött. Mindig ott parkolt, senki sem látta, hogy valamikor is utaztak volna vele. Az egész család furcsa volt, mintha nem mozdultak volna ki a házból, templomba nem jártak, boltban nem találkozhattál velük. Néha füst szállt fel az udvarukból, ami gondosan körbe volt kerítve, s borostyán futotta be a magas kerítést, ne lehessen belátni. Húst süthettek olyankor, az illata messze szállt, gyakran megfordult a gyomrom miatta. Egyszer becsöngettem hozzájuk, húsvéthétfőn, locsolkodni, vigyorgó kislány nyitott ajtót, és nyújtotta a nyakát, hogy kölnizzem, nem is kellett verset mondanom, boldogan nyújtotta át a papírtízest, amit már a kezében szorongatott.

– Anyu, meglocsoltak! – és köszönés nélkül becsapta előttem az ajtót.

Ki akartak hallgatni a rendőrök, értem jöttek, mondjam el, mit láttam, de apám nem engedett, „elmondta már, amit látott", és kitessékelte a rendőröket, ami nagy bátorság volt tőle, de azok akkor kivételesen nem erősködtek, azonnal elmentek. Apám meg szó nélkül elindult a Munkás sörözőbe, ahol másnap reggelig ivott, és ahol elvesztette a borítékos sorsjegyet.

– Na? – kérdezte Zsuzsa, ahogy szabadultam az igazgatóiból, megvárt kint, az akkor már kongó folyosón, közben ugyanis becsöngettek.

Néztem a hosszú, vörös haját, a széles mosolyát, és új félelem támadt rám, Cinka szúró mozdulata villant fel előttem, ahogy a bátyám szívébe mélyeszti az ijesztően vastag pengéjű kést. Megijedtem, hogy mi lesz énvelem, ha véletlenül beleszeretek ebbe a Zsuzsába, aki még most is, amikor nem is lenne kötelező, viseli a nyakkendőt.

– Hagyjál már engem békén! – mondtam neki, de olyan ügyetlenül, hogy inkább könyörgésnek tűnt, pedig durva parancsnak szántam.

SERFŐZŐ SIMON

AZ IGAZSÁGOT

Cinka István tanár úrnak Zagyvarékasra

Az igazságot dolgos kezű
emberek közt tanultam.
Nem gyűrött könyvekből,
kinyüstölt iskolapadban.

Beleláthattam a világba,
mit kell tennem érte.
Szavaim egyenesen szóljanak,
mindenki megértse.

Kiálljanak igazuk mellett,
ne beszéljenek félre.
Meg is esküdjenek rá,
kézfölemelve az égre.

BELEFÁRADVA A VILÁGBA

Szőnyegek leterítve
a küszöb elé, be a konyhába,
asztal elé,
sáros lábbal megközelíteni se volt szabad,
nem még bakancsával
rálépni apámnak.

Mert akkor már
hozhattam is a fateknőt,
abba vizet, anyám kezében a gyökérkefe
hadd csuszkolja ki a piszkot.

Csak amikor már
magára maradt a teknővel, mosással,
nem volt tovább, befejezte.
Hiszen én már hol voltam akkor,
hol nem voltam,
s ő belefáradt a világba,
arcra bukott a kibomló szőnyegrojtokba,
lábra állni se tudott többet.

URBÁN ANDREA

A FELNYITHATATLAN KATALÓGUS

Leszorított szemmel érkezik a könyvtárba
egy fiú és egy lány. Nem tudom megmondani,
testvérek, barátok vagy egy pár. Kattan
az óramutató, az idő mégsem telik,
a szerkezet nyelve egy helyben vesztegel.

Tőlem jobbra kortalan nő ül,
az asztal fölött súlyos fülbevalói
ide-oda himbálóznak.
Másodpercenként felnéz az előtte
heverő iratokból, talán tudja,
mi folyik itt, mégsem szól.

A papírra írt sorok törlődnek, amint leírják
őket. Meghúzzák az asztali lámpák
zsinórját, de csak egy pillanatra
villan fel a fényük. Akik bejönnek,
azonnal távoznak. A látogatók haja
egyre hosszabb és hosszabb,
a tincsek a földet érintik.
Nem mérem a változást.

Állandóan rád gondolok, pontosan
úgy ülök, ahogyan itt hagytál.
Nem öregszem, nem fiatalodom.
A kartotékot lezárták. Elolvastam,
mikor találom meg magam, de
elfelejtettem a történet végét.

Várom, hogy előlépj a polcra
gondosan felhelyezett könyvből.
Ekkor megállsz velem szemben,
nem mondasz semmit. Visszacsavarod
a villanykörtét, bezárod az ablakot.
A huzat megszűnik, a zaj abbamarad,
és elfogynak a betűk.

AZ UTOLSÓ NÉVSOROLVASÁS

Ebben a lázálomban neveket
olvasnak fel. Hosszú a lista.
Néma emberek töltik meg
a termet, ahol nincs semmi
visszásság, semmi nesz vagy zördülés.
Lázadni senki nem mer, sőt, át sem fut
rajtunk az ellenszegülés gondolata,
a feltevések, tévedések hangsúlyai
hatótávon kívül rekednek. Nem látjuk
a felolvasót, aki egyformává tesz
mindenkit. Nem rendülök meg.
Csak egy névre várok. Nem érzem
megfeszített izmaim, nem hallom vérem
áramlását. Csak a neved elhangzására
figyelek. Nem veszem észre, én vagyok
az utolsó, a nevemet percekkel ezelőtt
kimondták. Minden ugyanúgy marad.

FÉSZEK

a test irányít nem enged
súlyos a gerinc az izomzat
a hús a szemhéj a görcsök
lassan görgetik a hajnalt

a méhfal egy percig sem hagyja
megfeledkezni a szív alakba
gubódzót arról hogy nő
termékeny korban lévő
aki lehetne anya akinek ki kell
érdemelnie a testet

talpai forró nyomvonalat
hagynak a kövön akadozó
mozdulattal húzza a zsinórt
odakint valaki dudál
odabent valaki sóhajt
a nő egy üres lap

a lakásban fehér folt
mozog hálóból a fürdőbe
fürdőből a hálóba

vörös árnyalatok iránti
attitűdje semleges ma
nem ír le mondatokat

NAGY LEA

A TITOKZATOS KÁVÉZÓ

Ma lettem tizennyolc éves. Tél van, fázom, kesztyűt húzok. Hogy hol lehet apám, csak sejteni merem. Anyám sokat mesélt róla meg a válásukról, de arról ő is igen keveset tudott, hogy hol és kivel töltheti mindennapjait az édesapu. Nem láttam őt hatéves korom óta. Akkor váltak el a szüleim. Amikor még kislány voltam. Apám pedig elment, messzire költözött, egészen északra, Grönlandra. Hogy miért pont oda, nem tudom. Gyerekként varázsországnak hívta anyám, és azt mondta, apám azért hagyott el bennünket, mert varázsló. Tennie kell a dolgát, meg kell mentenie a világot. Onnantól kezdve csodáltam az apukámat, és vadul hittem abban, hogy mint a megváltó fog eljönni értem, és velem is megosztja a varázserejét. Később rájöttem, anyám valójában csak védeni próbált engem, és az a burok, amelyet körém vont, kezdett szertefoszlani. Onnantól apámat kuruzslónak szólítottam magamban, és hallani sem akartam róla.

De ma van a születésnapom. És látni akarom őt. Meg kell tudnom, egyáltalán él-e még. Hogy az egykori varázsló-kuruzslóból mi maradt. Meg kell neki mutatnom, hogy nagyobb varázsló lettem nála ebben az elcseszett világban.

Úgy döntöttem, eljövök én is ide Grönlandra, azaz Nuukba. Régebbi nevén Godthåb, ami annyit jelent: jó remény. Nem bízom a sorsban, de bízom a véletlenekben meg a szerencsében. Talán megtalálom apámat a jó remény városában.

Itt a föld legnagyobb szigetén áll egy elhagyatott kávézó. Az ablakokon poros függönyök lógnak, és a tábla a bejárat felett rég lekopott. Titokzatos Kávézó. Ez a neve. Senki nem tudja, ki üzemelteti, és ritkán látnak embert benne. De azok, akik mégis bejutnak, sosem felejtik az élményt, legalábbis ezt mesélte az egyik barátosném, aki pár éve szintén meglátogatta ezt a várost.

Elhatározom, hogy felfedezem ezt a helyet, s közben a várost is megnézem.

Nuukban decemberben a nap délelőtt tíz órakor kel, és fél háromkor már nyugszik, ezért korán indulok, hogy még világosban meg tudjak nézni mindent, amit elterveztem.

Az öbölben úszó jéghegyek valóságos vándorlást rendeznek, egyes jégdarabokon sirályok ülnek, a nap süt, és szikrázóan éles fények vakítanak. Egy szűk utcába térve a helyi madárpiacon találom magam. Ezt abból következtetem ki, hogy egy hosszú asztalon véres hasú madártetemek hevernek.

A természet olyan furcsa és egyben különleges képekkel ajándékoz meg, amilyeneket máshol nem láthatok. Órákig flangálok a jéggel borított partszakaszon, és egyre csak apámra gondolok.

Mellettem egy idős bácsi suhan el motoros szánjával, hátranéz, és mosolyogva csak annyit kiált: Hej fremmede! Magyarul annyit tesz: Üdv, idegen!

A hosszú sétát követően megérkezem a kávézóhoz. A tábla valóban kopott, a hely pedig ócskának és réginek látszik. Az ablakon átszűrődő fény azt jelzi, hogy vannak bent.

A kopott ajtón óvatosan nyitok be. Meglep a látvány. A falakon régi festmények dán népviseletben tisztelgő nőket ábrázolnak, a bútorok pedig antikok. Az asztalokon gyertyák égnek, a levegőben őrölt kávé émelyítő illata terjeng.

A pult mögött idős, de fekete szakállú férfi mély és rejtélyes szemekkel.

– Üdvözlöm a Titokzatos Kávézóban, bizonyára hallott már róla, ha erre tévedt. Nem sokan járnak ide, pláne nem idegenek – kiáltja az öreg, miközben elégedetten mosolyog. – Mit parancsol a bájos hölgy?

Bűzlik az abszinttól, hangja rekedtes, de kedvesnek tűnik. Leülök egy asztalhoz, arrább idő nő szürcsölgeti a mézsörét.

– Mit ajánl a kávéfelhozatalból? – kérdezem a férfit, s az elmosolyodik.

– Nálunk nem csak kávé van – suttogja. – Itt minden italnak története van. Milyen élményre vágyik?

– Olyanra, ami egy kicsit felidézi az emléket, amikor még gyerek voltam. És lehetett varázsolni. De gondolom, ez lehetetlen.

– Ó, kedvesem, dehogy, azt ne gondolja! Itt a Titokzatos Kávézóban minden úgy történik, ahogyan azt maga akarja.

A férfi egy régi könyvet vesz le a polcról, és lapozgatni kezdi.

– Nos, itt van egy titkos recept. Csak azoknak szolgáljuk fel, akik nyitottak a változásra – kacsint rám.

Amikor belekortyolok az italba, az idő mintha megállna. Lágy, édesen fűszeres íz terjed a számban, és hirtelen úgy érzem, hogy itt van velem a Varázsló.

Mintha itt, a testemben összekucorodna a vén öreg.

NYÚLCOMB

Várok a buszra. Apámmal vacsoráztam. Ahol várok, ott hatalmas a tér. Mégis minden egészen apró. Apró az öregasszony, aki épp engem néz, és apró a macska a bokor tövében. Apró a hold is, és *apró minden, ami látszik*.

Egyetlen valami képez kivételt: a színe olajzöld, patinás díszekkel és robusztus ablakokkal, rajta felirat: „Délibábok Könyvesboltja. Éjfélkor zárunk".

Ránézek az órámra. Van még tizenöt perc. Az utolsó buszig pont ennyi időm maradt. Csak le ne késsem, az Ómama féltene nagyon, hogy merre vagyok.

Bemegyek.

Meglep, hogy mindenki lassú és komótos. Elhaladok egy fiatal lány mellett, kinek pólóján ez áll: „Délibáb kisegítő". Megkopogtatom a hátát, rám néz. Megszeppenek smaragdzöld szemétől.

– Miben segíthetek, tessék, mondja!

– Hol találom a varázskönyveket? – magam is meglepődöm kissé szégyenlős, elvékonyodott hangomon.

Mínusz 221. szint, B sor, ahol kékek a polcok! – kiáltja, s azzal el is rohan. Otthagyva magányomban és elveszettségemben.

Biztosan félrebeszél, még hogy mínusz 221. szint, motyogom magam elé.

Felnézek a bolt födémére, csupa üveg. Az aprócska hold pont fölöttem fénylik. Az ég körötte furcsa. A fellegek pontosan úgy helyezkednek el, mint amikor apámmal vacsoráztam. Borúsak. Acélszürkék.

Arra leszek figyelmes, hogy valami bakfis húzogatja a nadrágom szegélyét. Folynak a könynyei, rám sem nézve azt suttogja maga elé, hogy eltévedt, és fél nagyon. Ránézek a kézfejére, melyben egy könyvet szorongat. „Lidércnyomás" – ez áll a borítón.

Lehajolok hozzá, megsimítom a puha bőrét. Szeme épp olyan smaragdzöld, mint az apámé.

– Hol láttad utoljára?

– Kicsodát? – kérdez vissza sápadtan.

– Hát a papádat.

– Nekem nincs papám! És én sem vagyok. Itt senki és semmi nem létezik. Majd fogja magát, dühösen kirántja kezét a tenyeremből, és elszalad.

Az órámra nézek. A busz indulásáig két perc maradt. Rohanni kezdek, s magam sem tudom, mitől, de szörnyű reszketést érzek a végtagjaimban. Rohanás közben egy egészen aprócska, ráncos arcú kisfiú szólongat: – Jössz-e, jössz-e akkor már?

– Nem tudok, most nem – kiabálom magam elé, s kezemmel megérintem a buszt, mely akkor már az utcasarkon van. A busz az utcasarkon, testem pedig az olajzöld könyvesbolt előtt. Az apró macska éppúgy reszket a bokor csücskében, mint azelőtt. Az apró öregasszony éppúgy szántja végig tekintetét rajtam, mint azelőtt. A zsivajok, az emberek, a hold sugara éppúgy duruzsol, mint azelőtt. *S éppúgy gondolok apámra, mint azelőtt.*

Az idő mögöttem vonszolja magát. Táskámba nyúlok, egy cetlit vélek felfedezni, rajta felirat: *„Ne késs, nyúlcombbal készültem! Ómama"*

Ránézek az órámra: éjjeli egy. Záporzik az ég.

A fa tövébe kuporodom. Lehunyom szemem. Várom, hogy ismét olyan legyen minden, mint azelőtt. Félek, rettegek az időtől. Hogy előrébb járok tőle. És visszahúz. S apróbbá varázsol bárminél, míg teljesen el nem tűnök.

Egészet ütött az idő.

SZÁRAZ MIKLÓS GYÖRGY

I kisregény I

TIBETI SZÉL

Huszonkilenc

Reggelente a hegy lábánál, ahol a Potala széles lépcsősorai kezdődnek, fiatal fiúk próbálgatják egy vasrúdon a késeiket. Szertartásosan körbeállják a földbe ásott, karvastagságú, embermagasságú vasat, aztán az egyik kilép, összpontosít, lecsap. A többiek köré sereglenek, vizsgálgatják a penge élét. Néha nevetgélve, cukkolva egymást, de legtöbbször komolyan, aprólékosan. Aztán megint körbeállnak, kilép a következő, nekikészül, lecsap…

Valahányszor megpillantja őket, a versengő kölyköket, felteszi magában a kérdést, vajon hol kovácsolják ezeket a késeket, aztán mindig megfeledkezik róla.

Bámulja őket, talán soha még ilyen figyelmesen nem szemlélte a térdig érő zöld, vörös, kék csubáikat, csapzott hajukat, serkenő bajszukat, pelyhedző állukat, kopott

lábbelijeiket, az övükbe tűzött tőrök markolatát. Bámulja őket, azzal a rácsodálkozó érdeklődéssel, amivel a halálos beteg bámulja a felhőket, a halálraítélt a porban fürdő verebeket, de a gondolatai másutt járnak.

Szabad vagyok, mint a madár. Azt tehetek, amit akarok.

Engedélyt kapott mindenre. Felhatalmazást. Szabad bejárást a kolostori könyvtárakba. Drepung, Szera, Szamje. A Potala is nyitva áll előtte. Szabadon járhat ki és be. Ha úgy tetszik neki, otthon marad. Meglepődik, amikor először gondol úgy Dönkar házára, mint az otthonára. Hazajössz ebédre, kérdezte tőle az asszony egy reggel. Megtorpant. Lobsang Kunga embere már várta az udvaron. Nem tudom, felelte, és arra gondolt, ezt talán az anyja kérdezte tőle utoljára.

Egész életemben tanultam, vándoroltam, készültem valamire. Most nincs tovább? Megérkeztem?

Nem hiszi el. Nem nyughat. Ráadásul Dzsampal Gyaco sem titkolja: vár tőle valamit.

De mit? Mit adhatnék én neki?

Meglepődve tapasztalja, hogy hidegen hagyják a könyvtárak és a könyvek. Őt, aki Göttingában napokra, hetekre beköltözött az egyetem könyvtárába, aki Ladakban a kolostorokat bújta. A dalai láma nem sietteti, úgy bánik vele, mint megbecsült vendéggel, távolba szakadt rokonnal. Rokonnal, aki sok-sok idő eltelte után hazatalált. Talán sok-sok élet után.

Egy reggel elhatározza, hogy nem cselekszik, életében először kivárja, mit forgat ki számára az idő. Aszkéta alkat, a semmittevést nem bírja, hajnalonta ébred, nyakába veszi a várost. Nincs benne rendszer, és minden érdekli. Lobsang Kunga embere távolról kíséri, mint az árnyék, de ha int neki, készségesen ott terem, mosolyog, válaszol a kérdéseire, aztán tapintatosan visszahúzódik.

Bejárta a fél világot, most mégis úgy tekint körül, mintha hosszú raboskodás után szabadult volna. Ruházata semmiben sem különbözik a többiekétől, bőre cserzett, néha mégis felismerik benne az idegent, akkor olyan kíváncsian bámulnak rá, miként a gyerekek. Nem zavarja, megszokta, ráadásul mind barátságos, kedves emberek. Ballag az utcákon, magányosan és csapatosan vonuló, kezükben imamalmot forgató zarándokok közt. Meg-megáll a fehér házfalak és kőkerítések oldalában durva asztalokra vagy földre terített pokrócokra kitelepült árusok portékái előtt. Bámulja a nyergesek, bőrösök, fazekasok áruit. Minden érdekli. Hátat fordít, az arcokat nézi. Csodálkozva állapítja meg, hogy ismerősöket talál köztük. Nem keveset. Olyan koponyákat, pofacsontokat, szemöldököket, vágott szemeket, amilyeneket a katalánok és németek földjén vagy Egyiptomban sosem látott, de még Perzsiában, a mórok és berberek országaiban sem, amilyenek gyerekkorából, a falujából, a székely vásárokból rémlenek fel neki. Azon kapja magát, hogy szántszándékkal keresi az ismeretlen ismerősöket, akiket néha még néven nevezni sem esik nehezére.

„Az ott a Kupán Józsi. Az meg a Butyka Gergő. Mögötte az öreg Kukuly Mór. És az? Jön ám felém, bámul egyenest a képembe. Hogy is hívták? Lázár. Igen-igen, Lázár Mózes. És a nők is! Döme Noé. Az meg szakasztott a Benedek Izra, aki megette a tyúkszart a Dobrinás Krisztifonnal."

Megint az árusok és a portékájuk felé fordul. Kályhások, késesek, dobozosok. Kovácsok, akik kengyeleket, zablákat, láncokat kínálnak, meg olyasféle reteszeket és zárakat, amiket odahaza ördöglakatnak mondanának. Mohamedán papucsosok és csebresek, ezüstszürke és rózsaszín sót áruló, ijesztően torzonborz nomádok. Most mindenre rácsodálkozik. A falhoz támasztott, szőrbundás tömlőkre, a véres koponyájukból gúnyosan vigyorgó, félig nyú-

zott bárányokra. A kerek, fekete lepények tornyait felismeri, Dönkar házának falára tapasztva is mindig ott szárad az illatos jakszar. Barna kockák, szappannak gondolja őket, vásárolna is egyet, forgatja, szagolgatja, de amikor az árus széles mosollyal felvilágosítja, hogy robbanószert tapogat, lemond róla.

A Barkhoron, a Dzsokhangot körülölelő utcán észrevesz valakit. Később újra és újra végiggondolja majd, hogy mi tűnt fel neki a féllábú zarándokon. A főtemplom körül napkeltétől napnyugtáig szüntelenül tart a tempósan lépdelő, csoszogó, mantráló, imamalmot forgató nők, férfiak, ifjak és vének, gazdagok és toprongyos nincstelenek vonulása. Mit lát meg a fiúban? Vannak ott más nyomorékok is. Félkarúak, vakok, mankósok. Egy csapat nő takarja el. Sötét hajukban ezüst és türkiz és piros korál díszlik. Szépek és mosolygósak. Ahogy elhaladnak, megpillantja mögöttük a fiút. Éppen letérdel, homlokával megérinti a földet, aztán leborul, karját előre nyújtja, mindkét kezében bőrrel borított, kopott marokfát szorít. Egy hosszú pillanatig ott hever egész testében kinyúlva, aztán két karral feltolja magát, fél lábbal nehézkesen felemelkedik. Egyenesen áll, feje fölé emeli a kezét, összeérinti a két marokfát, majd mindkettőt a homlokához, ajkához, szívéhez engedi, aztán letérdel, előrehajol, homlokával megérinti a földet, leborul, végül előrecsúszva kinyújtózik. Így halad, féregként araszolva, kínzóan lomhán, bénítóan nehézkesen, ruházata rongyos és poros, keze és arca kosztól feketéllik, de amikor legközelebb fél lábon felemelkedik, és kitekint rá, Alexander bég döbbenten látja, hogy a szeme élettel teli, és ragyog.

Bekóborolja a szent város, Lhásza környékét. Nala néha elkíséri. Sosem volt dolga gyerekekkel, sosem próbálta a beszédjüket, sosem akarta megérteni őket. Most sem akarja. Egyszerűen elfogadja a jelenlétét, talán örül is neki, és észre sem veszi, hogy a gyerek kérdései nem bosszantják, nem fárasztják, hanem felderítik és elgondolkodtatják. A folyóparton ücsörögve, talán éppen ott, ahol a süllyedő hajóról a partra evickélt, Nala egyszer megosztja vele a titkát, elmeséli, hogy ha akarja, mindenben Buddhát látja, a homokban, a felhőkben, a lombokban, és olyankor azt érzi, hogy megszűnik Nala lenni, Buddha lesz, az egyetlen, aki végtelen sok Buddhából áll, és aki a mindenség része, ugyanakkor a mindenség maga.

– Mutasd meg nekem.

Leheverednek a földre, szandáljuk a tarkójuk alatt, bámulják a fölébük hajló öreg fűz lombjait, és Alexander bég életében először elveszíti önmagát, és még csak nem is tud róla, csak egy perc múlva, egy évszázad vagy egy évezred múlva, amikor ismét visszatér önmagába, akkor gondolkodik majd el rajta, hogy mi történt vele, ahogy feküdt a homokban, mellette a gyerek, felettük a lomb és az ég, aztán a zuhanás fölfelé, amiben elveszíti önmagát, ugyanakkor fel is oldódik, a részévé lesz, és erre a teljességre nincs szó, mert a szó valami, valami, ami van, míg az az üresség, amiről nem is tudhat, hiszen már ő sincs, nem létezik, nincs fájdalma és nincs öröme, nincsenek kérdései és válaszai, kiürült az agya és a szíve, az az üresség egyszerre semmi és minden, ő pedig suhanó szél, derengő fény, páraként hulló vagy zuhogó eső, fodrozódó víz egy messzi tavon, ami fölött távoli hegycsúcsok felé károgó fekete hollók szállnak, de erről sem tud, csak valami halovány emlékképet őriz majd az emlékezete arról, amikor nem ember volt, hanem holló és havas hegycsúcs, égbe nyújtózó, ezeréves ciprus, korhadó fatörzs egy patak partján, és ő volt a patak rohanó vize, a vízben suhanó hal, a hal hátán ezüstösen csillanó holdfény, a holdfénynél halra vadászó szakállas bagoly.

Nala suttogására tér vissza abba a világba, amit egészen addig valóságnak gondolt, és amiben újra önmaga, csak önmaga lesz.

– Nézd – mondja halkan a gyerek, és a vállát rázogatja. – Ébredj. Nézz oda.

Előbb csak a fejét fordítja, aztán felül. Fent a folyó szakadékos martján, tőlük alig kőhajításnyira, megtermett farkas fekszik a napszítta, gyér füvön, és őket nézi. Fehér bundájú jószág, le sem veszi róluk a szemét. Ahogy fektéből felül, vörhenyes folt válik láthatóvá a mellkasán.

Harminc

– Megkérdezhetem, Kundun, hogy mit mondott az orákulum?

– Beszélj világosan, Lobsang. Mit szeretnél tudni?

– Azt mondtad, bölcsesség óceánja, hogy ne törődjek a farkassal. Nem pokolküldött, nem vasnyelvű démon, hanem jó hír hozója. Azt is mondtad, hogy azért megkéred Tszan Raptant, hogy nézzen bele a csontokba. Megtudhatom, Kundun, mit árultak el a csontok az orákulumnak?

– Feltűnt valahol?

– A folyóparton látták. Tegnap.

– Mit csinált?

– A vendégedet követte, és a gyereket. Mintha figyelte volna őket.

– Vagy közölni kívánt velük valamit.

– Az bizony elképzelhető, Kundun. A jelentéstevő figyelmetlen lehetett. Pedig az egyik legjobb emberem. A jádenyúl kétszer szaladt végig a sötét égbolton, amióta talpon van: fáradt lehet. Bocsáss meg neki, ha kimerültségében akaratlanul ellent talált mondani neked. Ő úgy érezte, mintha vigyázta volna őket. Bizonyára tévedett.

Dzsampal Gyaco jókedvűen nevet.

– Ne alakoskodj, Lobsang, mondd ki, amit akarsz.

– Bevallom, Kundun, csak találgatok. Rajtad, aki mindent tudsz, csak azt nem, amit nem akarsz, rajtad és a farkason, a jó hír hozóján kívül ki tudhatná még, hogy mit akar. Pedig, mint mondtam, vendégedet az egyik legmegbízhatóbb emberem követi éjjel és nappal.

A lámának jó napja van, véget ért a véget nem érő ünnep, ráadásul a fénylő arcú, csüngő bajszú kínai megfigyelők, akik örökké úgy mosolyognak, mint a túlérett narancs, kora hajnalban, kíséretükkel együtt és ajándékokkal felpakolva elhagyták a várost.

– Azt akarod elhitetni velem, Lobsang, hogy sejtelmed sincs róla, mit mondott nekem az orákulum? Ha ez igaz, azonnal el kell csapjalak. Kérlek, barátom, áruld el nekem, hogy mennyit tudsz.

– Mindig annyit tudok, Kundun, amennyit tudnom kell, és amennyit tudnom szabad.

– És most mennyit kell és mennyit szabad? Mit jósoltak a csontok?

– Kundun, játszol velem. Tszan Raptan nem égetett csontokat.

– Hát? Talán belekből jövendölt? Vagy álmokból? Az egerek futásából?

– Úgy hallottam, Kundun, hogy a sasok röptéből.

– Úgy hallottad? – mosolyog Dzsampal Gyaco. – Jó a füled. Jól hallottad.

A Potala legfelső teraszán állnak, éppen ott, ahonnan a láma távcsővel szokta figyelni a Söl utcácskáit és a börtön udvarát. A nap még alacsonyan áll, a laposan tűző fény sugaraiban vörösen izzanak a távoli, kopár hegyek, és a sárga fövenyre hosszú árnyékot vetnek a folyóparton árválkodó fűzfák. Dzsampal Gyaco a mellvédnek támaszkodik, elgondolkodva mered maga elé. Az embere jól ismeri, tudja, hogy most nem kell szólnia, tisztelettudóan hallgat és vár.

– A szenvedés az élet velejárója – mondja a dalai láma. Halkan beszél, nem a másiknak szánja, inkább csak magának. – Szenvedés nélkül nincs emberi létezés. Boldogság sem. De nem lehet örökké szenvedni. Vajon ő is tudja ezt?

A titkosszolga hallgat, nem neki szól a kérdés, amire különben sincs kielégítő válasz. Állnak csöndben, az élő isten és a szolga, fejük fölött, fenn a sziporkázóan tiszta ég vakító magasában hatalmas sas lebeg mozdulatlanul és némán. Amikor a láma megmozdul, és az embere felé fordul, arcán már ismét ott a mosoly.

– Nem csaplak el, Lobsang – mondja. – Megtartalak. De ha már ilyen alaposan kifaggattál, most mesélj te. Halljam, milyen híreket hoztál? Kezdd a fontosakkal.

Lobsang beszámol a kínaiak távozásának néhány látszólag jelentéktelen körülményéről. Hogy kiktől búcsúztak látványosan, és kiktől lopva, figyelő szemek elől bújva. Hogy melyik miniszter fogadott el olyan ajándékot, amit elfogadnia nem illett volna. Összefoglal néhány ügyet, afféle intézendőket, amikről sem az udvar tiszteletre méltó és hatalmas tisztviselői, sem a láma szolgálatára rendelt belső udvarnokok nem feltétlenül tudnak. Végül néhány kurta mondatban beszámol a fehér farkas tegnapi feltűntének körülményeiről is. Amikor befejezi, kicsit vár, majd mivel Dzsampal Gyaco nem szól semmit, engedélyt kér rá, hogy a dolgai után nézzen.

– Köszönöm, barátom – mondja a láma. – Eredj. Tedd, amit kell. De várj csak. Ha mindent tudsz, miért kérded tőlem, hogy Tszan Raptan mit jövendölt a farkasról?

Lobsang megáll, visszafordul.

– Bocsásd meg nekem, oroszlántrónus ura, hogy kimondom: amit tőled tudok, arról már nem csak tudnom kell, hanem tudnom is szabad.

Aztán még hozzáteszi.

– És időről időre ellenőriznem kell a hírforrásaimat is.

Harmincegy

Éjszaka van. Összebújva fekszenek az ágyban. A nő feje a férfi mellkasán. Szeme még mindig könnyes: a szeretkezés csúcspontján mindig sírva fakad. A férfi átöleli a vállát.

– Egész életemben magányos voltam.

Nem azon lepődik meg, hogy magyarul mondja, arról talán nem is tud. Érzi, hogy a nő mosolyog, és tényleg mosolyog, aztán suttogva megkéri, hogy fordítsa le, mit mondott. Megpróbálja, de nem megy: nincs rá szó a tibetiben. A hold besüt az ablakon, alattuk, a ház földszintjén, az istállóban az öreg szamár néha prüszköl egyet, a távolban pásztorkutya vonít. Mi a magány? Egyedüllét? Félelem? Szorongás? Meg közöny. Innen próbálja megközelíteni, de egyszer csak ráébred, hogy nem fog menni. Rádöbben, hogy a nő, akinek a feje a mellén nyugszik, akinek a keze az ágyékán pihen, az valószínűleg soha életében nem érezte magát magányosnak, mert soha nem szorongott, és soha nem érdekelte, hogy mit gondolnak róla az emberek.

(A befejező rész következik)